

Nr. 2 - Sommer 2021 - 74. årgang

Hvaler Menighetsblad

*God
sommer*

Innholdsfortegnelse:

Sommerhilsen fra Grethe	3
Menighetsrådets leder har ordet	4
Menighetsrådet melder	6
Sommerhilsen fra ordføreren	7
Under himmelbuen	8
Merkverdige likheter	10
Kulturdugnad 2021	13
Singlefjordens blå bånd	14
Hvaler barne- og ungdomsskole	18
Kirken i forandring	21
Kirgisistan	22
Hvaler-malerne stiller ut	24
Glimt fra floraen på Hvaler	27
Hvaler menighet er nytt medlem av Kirkens SOS Borg	28
Kortreist mat / Høstfest for pensjonister	29
Bestemormysteriet del 3	30
Kirkerotta Snusen	32
Bli med på familietur	33
Velkommen som konfirmant	34
Konfirmasjonsgudstjenester høsten 2021	36
Barn og unge – hva skjer i august og september 2021	37
Sommerens utstillinger i Kunstgaten	38
Åsted Hvaler / Åpen kirke	48
Salme: Gud skapte jorda med blomar og strå	49
Fra foreningslivet på Hvaler	50
Siden sist / Gaveabonnement	51
Marked / Konsert	52
Sorg og glede i våre kirker	53
Gudstjenester sommeren 2021	54
Infoside om Hvaler menighet	55

Forside: Rolf Sørensen-Lyle. Utsnitt av trykk. Se hele trykket på side 26.

Foto side 2: Harald Nilsen

Foto baksiden: Wenche Sture

Grethe Hummel

Hvordan være sammen når vi må holde avstand? Det har vært vår store utfordring det siste året og blir det kanskje i lang tid fremover, selv om vaksineringen nå gir håp om mer normale tilstander og mindre avstand.

Mange har i denne tiden valgt å treffes ute, samles rundt et bål eller gå en lang tur. Dette gir helse til både kropp og sjel. Som den greske legen Hippokrates visstnok skal ha sagt: «Å gå tur er menneskets beste medisin».

Vi er heldige som bor på Hvaler. Naturen her er full av stier på kryss og tvers – gjennom skogen, over svaberg og langs sjøen. Hvaler er et eldorado for en vandrer, alene og sammen med andre.

Noen vil gjerne ha et mål med turen, det kan gjøre det lettere å komme seg ut. Det finnes etter hvert mange morsomme aktiviteter på tur, tilrettelagt for små og store. Tidligere har Menighetsbladet informert om geocaching. I år vil jeg anbefale Stolpejakten.

Nå har Hvaler kommune avtalt med Stolpejakten at det skal settes opp 60 stolper langs stier og veier rundt omkring

på flere av Hvalers øyer. I sommer kan du få øye på dem ved kulturminner på Kirkeøy. Hver stolpe har en unik kode som gir poeng ved registrering. I denne jakten får konkurranseninstinktet liv igjen. Og det er ikke bare på Hvaler du kan samle poeng, men rundt omkring på mange av Norges stier. Alle kan delta, fordi dette er en sport som er tilrettelagt med tanke på tilgjengelighet og vanskelighetsgrad.

Som dere sikkert forstår, gleder jeg meg til varme dager på stolpejakt i sommer. Det er gøy å gjøre noe sammen på tur. Kanskje vi sammen kan finne stolper etter gudstjenestene i kirkene våre?

Jeg gleder meg også til lange rolige vandringer, bare sanser alle inntrykk, tenke nye tanker om livet og ikke minst kjenne at kroppen får nye krefter.

Hvalers nettverk av stier på alle øyer lokker oss ut på tur – alene eller sammen med venner og familie.

God sommer og god tur!

Kristin Seljebakken

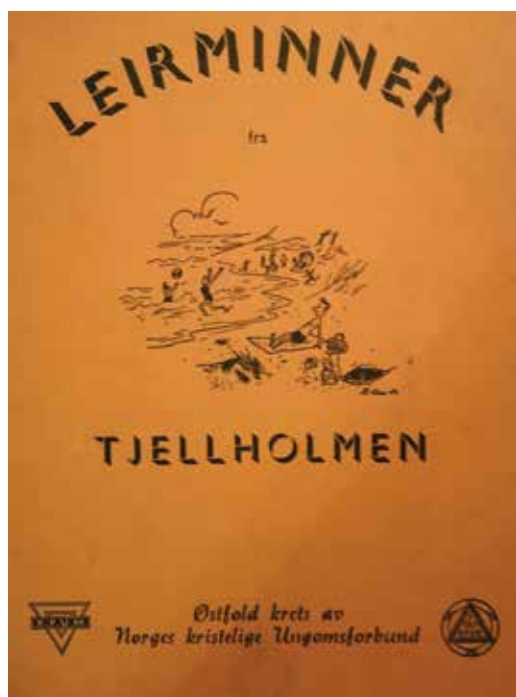
God sommer!

Da jeg vokste opp på Skjærhalden, var det ikke vanlig å reise bort på sommerferie. Vi bodde jo i sommerparadiset, og byfolk kom hit til oss for å feriere. For mange her betydde det sommerjobb og litt ekstra inntekt fra utleie av 2. etasje eller et bryggerhus. Vi ungene «bodde» mer eller mindre på stranda gjennom sommeren. Lillesand var stedet da, det som nå er blitt båthavn. Min mor arbeidet i en kiosk som sto ved Kollen mot torvet. Da var jeg innom der, og noen ganger vanket det en is som var blitt litt deformert i fryseboksen og ikke kunne selges!

Et høydepunkt på sommeren for meg gjennom mange år, var jenteleir på Tjellholmen. Leirstedet drives av KFUK-KFUM, og ligger nord-øst for Spjærøy. Harriet Stensvik var ei dame som åpnet hjemmet sitt til møter for oss jenter i skolealder. Hun var også håndarbeidslærer, og vi lærte mange praktiske ting av henne. Samtidig hørte vi historier fra Bibelen, og vi sang og lekte sammen. Like etter skoleårets avslutning så vi fram til leirdager på Tjellholmen. Vi som kom fra Kirkeøy hadde egen skyss med Torleif Jacobsen fra Bølingshavn, og vi var som regel tidlig ute. Da kunne vi sitte på fjellknattene og ønske de andre velkommen. De kom med innleid rutebåt fra Fredrikstad. Det var jenter fra KFUK-grupper og lag fra alle kanter av

Østfold. Spennende å se om vi kunne kjenne igjen noen fra året før da!

Leirdagene var innholdsrike med bibeltimer, bading, lek og konkurranser. Nye vennskapsbånd ble knyttet. De forskjellige gruppene fikk ansvar for leirbålkveldene hvor mange talenter fikk utfolde seg. Kreativiteten var stor, og vi fikk nye ideer som vi tok med tilbake til egne grupper og møtene utover vinteren.

Kamera hadde vi ikke, men ei minnebok var flott.

Jeg er veldig takknemlig for det jeg fikk gjennom disse møtene og leirene. Både det og, for ikke å glemme, søndagsskolen har gitt en god ballast for tro og liv. Derfor ønsker jeg nå å oppfordre dere som er foreldre til å sende barna deres til de forskjellige arrangementene i menigheten. Det begynner allerede med babysang sammen med foreldrene. Så er det kor for forskjellige aldersgrupper. Fra menighetspedagogen vår, Kjersti Morland, hører jeg at det er flere planer for nye og spennende aktiviteter kommende høst. Følg med på informasjon både her i bladet og på Hvaler menighets nettside og på facebook, - og ellers oppslag.

I Det gamle testamente i Bibelen finner vi en samling visdomsord av kong Salomo. Han sier blant annet: «Lær den unge veien han skal gå, så forlater han den ikke når han blir gammel» (Ordspråkene 22, 6).

*God sommer!
Kristin Seljebakken*

Kapellet Tjellholmen.

*De som skulle til Fredrikstad brukte innleid båt. Her ser vi MB Rafi hente deltakere fra leir på Tjellholmen.
Foto fra Karin Kristiansen.*

Menighetsrådet melder:

Konfirmasjonsgudstjenestene legges permanent til september, slik de også pga. pandemien har blitt i 2020 og 2021. Ved å starte konfirmasjonstiden i januar, vil vi utnytte ressursene bedre ved at frivillige og stab kan ha mer fokus på andre aldersgrupper fra august til januar. Vi får mulighet til mer samarbeid med Kråkerøy menighet som også har konfirmasjon i september. Et samarbeid med Kråkerøy er ekstra positivt for oss, fordi det finnes et godt kristent ungdomsarbeid på Kråkerøy. Det er fint å kunne la våre konfirmanter bli kjent med, og presentert for dette.

Etter konfirmasjonen, i oktober/november, inviteres konfirmanter fra hele prostiet til «neste-skrutt-leir» på Sauevika.

Spjørøy kirke har nå fått flaggstang, og flagget vaiet der for første gang den 17. mai i år. Det vil også bli satt i gang arbeid med omlegging av taket pga. råteskader.

I **Hvaler kirke** vil det bli kitting og maling av vinduene.

Etter en altfor lang unntakstilstand med coronavirus, ser vi nå fram til et mer normalt menighetsliv utover høsten. Det blir flott å kunne samles til gudstjenester uten munnbind og restriksjoner på både sang og antall deltakere. Da kan vi også komme sammen til forskjellige møter, strikkekafe, konserter, formiddagstreff og møteplassen. Barn og unge kan samles til kor og andre aktiviteter. Vi kan la kreativiteten blomstre i forhold til kulturaktiviteter og glede oss over at vi kan møtes igjen.

Foto Barbro Th. Bjørck

Mona Vauger

Kjære alle sammen!

Nå går vi inn i en fin tid. Vår og Sommer. Vi har lagt en vanskelig tid bak oss. Mange har hatt vanskelige hverdager. Nå er det håp om å få post-korona- tiden til å bli det som vi gleder oss til med større frihet og enklere hverdager.

På Hvaler har vi vært igjennom en stor dugnad, en stor solidaritetsaksjon. Oppsummert har vi hatt lite smitte på Hvaler og vi har klart å vaksinere mange av innbyggerne. Det er selvfølgelig mange forhold som påvirker dette, men jeg er helt sikker på at den innsatsen dere har gjort er det aller viktigste.

Dere har fulgt opp, passet på hverandre både gjennom påminnelser og omsorg. Alle arrangører, frivilligheten og andre har omstilt seg og funnet løsninger. Det har vært fint å se at kirken også har vært til stede gjennom utseremonier på julaften og nettarrangementer.

I det store bildet tror jeg at det har vært en fordel å være en liten og oversiktlig kommune. God hjelp fra vår storesøsterkommune, Fredrikstad, har også vært veldig viktig for å holde smitten nede. Vi har dyktige ansatte i Hvaler kommune som virkelig har stått på for deg og meg hver eneste dag.

Tanken på Korona-tiden gjør at hver og en av oss har reflektert over ting som tidligere var en selvfølge. Hvis vi hadde spurt oss selv for et par år tilbake om hvordan livet ville vært uten idrett, fritidsaktiviteter, kafébesøk, arrangementer, reising, rikt kulturliv og sosialt samvær, ville det blitt oppfattet som virkelig

og fjernt. Det er rart hva vi kan venne oss til. Hva vi egentlig tåler når vi må. Hvordan vi klarer å oppdage hva som gir oss glede, innenfor hva som er mulig. At vi ser at det går an. Vi klarer det. Vi omstiller oss.

Alle politiske møter har vært på nettet. Vi har lært oss å jobbe på den måten. Allikevel er det noe som mangler når vi ikke ser hverandre på ordentlig. Jeg savner praten på gangen. Det å tenke høyt når vi er under samme tak tror jeg alle folkevalgte savner.

Russetid og ungdomstid med venner er spesielle og viktige livsøyeblikk som ikke kommer tilbake. Det er viktig at vi tar ekstra hensyn til ungdommene våre, de har mistet en del av noe de aldri får igjen. Jeg tror vi må ha mer fokus på ungdommene våre i månedene som kommer. Vi må tolerere at de er unge og har sine behov og samtidig ta godt vare på dem.

Korona har vært en påminnelse om hvor sårbare vi er. Vi har lært at vi har en stor omstillingsevne og kreativitet som tross begrensingene har skapt glede, samhold og et stort fellesskap.

Vi er Hvaler og vi tar vare på hverandre!

Og hvem trenger å reise på lange ferier når vi «bor midt i ferien» her på vårt Hvaler?

Med ønske om en god sommer!
Mona

Under himmelbuen

Et glimt av nåde

Nåde, nåde, nåde! Ropte vi som barn hvis vi ble litt hardhendt behandlet i en lek. Det hendte nemlig ganske ofte at vi ble kryna i snøen eller vridd armen bak på ryggen eller at vi fikk en ladning med frøene fra villnyper godt stukket inn under klærne, særlig bak i nakken eller på ryggen. Årstidsavhengig selvfølgelig, men farer fantes i alle årstider.

I andre sammenhenger brukte vi nådeordet som en trussel. - Nåde deg hvis du kaster søle på den nye kjolen min! For det hendte det jo at noen gjorde. Tomme trusler selvfølgelig, det var lite en jente gående alene på vei hjem fra skolen kunne stille opp med, hvis de ett eller to år eldre gutta bestemte seg for å ha det litt ekstra morsomt før de kom hjem. Og det var ikke før jeg ble voksen at uttrykket ga mening. «Nåde deg» i denne truende sammenhengen er et uttrykk for at etter en eventuell nedrig handling vil den som utførte handlingen få bruk for nåde.

Men hva er egentlig nåde? I nettutgaven til store norske kan man lese: *I Det gamle testamentet er nåde en betegnelse på at Gud bærer over med synderen eller sitt ulydige folk, Israel. I Det nye testamentet gjør Paulus nåde til et hovedbegrep ved sin lære om at ingen kan*

gjøre seg fortjent til frelsen på grunnlag av lovgjerninger og egen fortrefelighet. Mennesket kan bare frelses ved nåde alene (sola gratia) ved i tro å ta imot Guds tilbud om forsoning på grunnlag av Jesu død for oss. Se referanse.

Så hender det av og til at man møter mennesker som ved sine ord eller handlinger viser oss noe som kan fortone seg som et glimt av nåde.

Som en gang jeg som jentunge, kanskje var jeg 8 år, og av en eller annen merkelig grunn hadde jeg to femtiøringer i lomma. Det høres ut som lommerusk i dag, men den gang fikk man mye godteri for 1 krone. I kiosken kjøpte jeg først en hvit IFA saltpastiller og la 50 øre på disken, men damen bak disken var opptatt av en annen kunde og la ikke pengene ned i pengeskuffen og jeg klarte på mirakuløst vis å kjøpe en 50 øres melkesjokolade for den samme 50-øren.

Jeg synes at jeg hadde vært kjempesmart som hadde lurt den gamle damen, og koste meg med godteriet. Men gleden ble kortvarig. Snart kom angeren. Jeg var en tyv. Jeg lurte på om damen, som jeg kjente godt, hadde oppdaget jukset. Jeg ble stur og stille og mor skjønte at noe var galt, og jeg fortalte til henne hva jeg hadde gjort da hun spurte.

Mor ga meg 50 øre og ba meg gå til kiosken, levere den tilbake og fortelle hva som var hendt. Å, som jeg ønsket det ugjort! Å, som jeg grudde meg til å gå tilbake og stå ansikt til ansikt med den gamle damen og tilstå min brøde. Noen vei forbi var det ikke, det visste jeg.

Kiosken var uten kunder da jeg kom snikende, og den rette damen var på plass bak disken. Jeg la femtiøren på disken og stotret og stammet fram ærendet mitt.

«Takk», sa hun enkelt, dro ut skuffen under benken og slapp pengene oppi. Jeg ble stående en stund og vente. «Skal jeg ikke få skjenn», tenkte jeg. Damen var helt stille. Hun kikket på meg med små, spørrende øyne med mange rynker rundt. Etter noen sekunder som føltes om en evighet måtte jeg spørre: - Er du sint på meg?

- Ikke nå lenger, sa damen, det var fint at du kom tilbake og gjorde opp for deg.

Fylt med takknemlighet og glede hoppet jeg ut i sommerdagen.

Siden har jeg tenkt at damen viste meg et glimt av nåde med sin raushet og forståelse, selv om det var hun jeg hadde rammet. Noe nærmere forståelse av nådebegrepet enn dette, kommer jeg nok ikke.

«Elsk meg mest når jeg fortjener det minst, for da trenger jeg det mest». (Svensk ordtak). Det er jo sånn det er. Man føler seg ussel og liten, og lite verdt. Da er det viktig at noen viser omsorg og en vei ut i lyset igjen.

Vi mennesker er kompliserte og enkle på samme tid. Vi finnes i en uendelighet av variasjoner, hvert liv leves litt forskjellig

fra en annen. Vi har ulike tanker og ulike meninger, ulike forutsetninger og fødes inn i ulike systemer, likevel tror jeg vi har noen enkle behov felles. Behovet for å høre til i flokken. Behov for raushet, forståelse, omsorg og kjærlighet. Behovet for nåde.

God sommer.

Vennlig hilsen mormor.

Ref; Elstad, Hallgeir: *nåde - teologi* i *Store norske leksikon* på snl.no.

Hentet 10. mai 2021 fra

https://snl.no/n%C3%A5de_-_teologi

Ein fin liten blome

Ein fin liten blome i skogen eg ser
I granskogen diger og dryg
Og vent mellom mose og lyng han seg ter
Han står der så liten og blyg

Sei ottast du ikkje i skogen stå gøymd
Der skuggane tyngje deg må?
-Å nei, for av Herren eg aldri vert gløymd
Til ringaste blom vil han sjå

Men ynskjer du ikkje i prydhagen stå
Der folk kunne skoda på deg?
-Å nei, eg trivst best mellom ringe og små
Eg føddest til skogblome eg

Om enn eg er liten, har Herren meg kjær
Med honom eg kjenner men sæl
Kvar morgon meg bøna til himmelen ber
Med bøna eg sovnar kvar kveld

Ukjent svensk forfatter.

Oversatt til norsk i 1927 av Anders Hovden

Her gjengitt 4 av 6 vers

Merkverdige likheter

Flystyrter ved Bømlo og ved Hvaler og prester som ble satt fri under andre verdenskrig

Tekst og foto: Einar Morland (Bømlo 1952–1959 og Hvaler fra 1987)

Mine første leveår bodde jeg på en øy med en eldgammel steinkirke, der det nær kirken er et steinkors ved skipsleden. På 1950-tallet, da jeg vokste opp, var det havet som var leveveien her. De fleste menn var fiskere eller sjøfolk, og folk hadde et godt og selvberget liv. Havet ga mat i overflod, og på de små gårdsbrukene stelte (*for det meste*) kvinnene med et par kyr, sauer, høns, frukt- og bærhage og potetåker. Mennene bidro gjerne på bruket i den travle tiden da potetene skulle settes i jorden og høyet skulle slåes, tørkes og berges. Lune vikar og skogkledd holmer gjør området til et eldorado for båtfolket i våre dager, og det finnes uvanlig mange sjeldne og interessante planter der.

Steinkors Moster kirke

Moster kirke

Hvor er så dette? Beskrivelsen kunne vel passe utmerket på Hvaler, men det er en øy som ligger i Sunnhordland mellom Haugesund og Bergen. Denne øya heter Bømlo. Hvaler er et samfunn som jeg har blitt svært glad i, og Bømlo var mitt barndoms paradisi. Likhetene er slående og mange. Pussig nok finnes det også nesten parallelle historier fra Bømlo og Hvaler om tyske flystyrter under andre verdenskrig, der redningsdåder førte til frigivelse av prester (*og andre*) som var i tysk fangenskap. Både i Hvaler menighetsblad og i Fredriksstad Blad har det blitt fortalt om **flystyrten ved Guttormsvauen 22. april 1944**, og jeg har tillatt meg å sammenfatte 4 av disse beretningene. Men først må jeg fortelle om en flystyrt i havet utenfor Bømlo.

Steinkorset på Rødshue Hvaler

Flystyrten utenfor Bømlo høsten 1940:

Et tysk krigsfly med fire mann ombord fikk motorvansker og havarerte i Nordsjøen vest for Bømlo 22. september 1940, ikke langt fra land. Flyet fløt en stund før det sank i havet, og ved hjelp av en gummibåt klarte hele mannskapet å komme seg inn til Lyngøy, en ubebodd øy vest for bygda Grutle. Gummibåten ble såpass ødelagt at den ikke kunne brukes videre, så flybesetningen ble værende på Lyngøy i flere dager. En fisker i motorbåt hadde observert dem der på øya, men han var så forbitret på okkupasjonsmakten at han ikke ønsket dem. Fiskeren hadde deltatt under kampene ved Voss i april 1940, og der hadde tyske soldater skutt mot ham.

Folk på Grutle fikk etter hvert kjennskap til de fire tyskerne, og fem mann rodde ut i to båter og hentet dem. Tyskerne var da så desperate at de kastet seg i havet og svømte sine redningsmenn i møte. På Grutle ble de tatt godt hånd om, og de fikk både kost og losji og tørre klær. De fikk også telefonert og meldt fra om at de var i live, og en uke etter havariet ble tyskerne hentet av et sjøfly. De fem nordmennene fikk forresten 60 kroner hver som takk for det de hadde gjort. En av redningsmennene var Olav Andreas Hermansen. Sommeren 1942 kom Gestapo til Bømlo og arresterte prostiprest i Sunnhordland, Peter Hermansen (1912–2008). Han bodde i nabobygda til Grutle, Lykling, i huset til onkelen min. Presten

var blitt angitt for å ha hjulpet folk som rømte landet og dro over til Shetland. Han ble tatt med til forhør i Bergen, og siden kom han til Grini før han våren 1943 ble sendt videre til konsentrasjonsleiren Sachsenhausen. Sommeren 1943 skrev hans kone Doris et brev til Josef Terboven, og i dette brevet ba Doris innstendig om at mannen hennes måtte settes fri. Hun gjorde oppmerksom på at Peters bror, Olav Andreas, var en av redningsmennene fra flyhavariet høsten 1940. *(Tyskerne var tydeligvis ikke oppmerksomme på at Olav Andreas hadde reist over til Shetland senhøsten 1941).*

Terboven etterkom ønsket fra prestens hustru, og i oktober 1943 var Peter Hermansen tilbake på Lykling som en fri mann. Resten av krigen fungerte han som prostiprest uten å utføre den statlige delen av embetet. Etter krigen fikk han tilbud om å få vite hvem som hadde angitt ham, men dette sa han nei takk til. Etter krigen fortsatte han som prest frem til pensjonsalderen.

Flystyrten ved Guttormsvauen på Vesterøy 22. april 1944, sammenfatning av 4 kilder:

27. januar 1944 ble sognepresten i Hvaler arrestert og ført til Grini. Presten var Jens Holst Bie Bjønness-Jacobsen (1904–1977). De fleste norske prester hadde fra første stund lite til overs for nazismen, og under okkupasjonen 1940–45 var de lojale mot konge og fedreland. Samtidig ønsket de ikke å gjøre noe som kunne utsette befolkningen for ytterligere fare og lidelse. Så hvordan skulle kirken forholde seg til okkupanten? Hvilke råd skulle den gi det norske folk? I de første månedene av okkupasjonen valgte kirken å rette seg etter folkerettens bestemmelser, men i løpet av våren 1942 kom det til et brudd med NS-myndighetene. 797 av landets i alt 858 prester la ned den statlige delen av sitt embete, idet de signerte et opprop som blir kalt «*Kirkens grunn*». 93 av de mest brysomme prestene ble etter hvert fengslet, og mange av disse havnet på Grini – deriblant sogneprest Bjønness-Jacobsen.

22. april 1944 var et tysk fly med ca. 20 prominente nazister og offiserer på vei fra Tyskland til Oslo. Passasjerene hadde feiret Hitler sin 55-årsdag i Berlin 2 dager tidligere. Da flyet nærmet seg

Sogneprest Bjønness-Jacobsen

land, styrtet det på et lite skvalpeskjær ved Guttormsvauen på Vesterøy. Folk på land hørte et voldsomt brak da flyet traff skjæret. De som overlevde flystyrten, havnet i det kalde vannet, mange av dem sterkt skadet. Inger Synøve Olsen var 11 år og øyenvitne, og hun husker hendelsen slik: «Det var voldsom sjø den dagen. Noen av de skadede og utmattede tyskerne hadde klart å svømme nesten til land. Så kom det en svær brottsjø,

og dragsuget fra denne dro dem med langt utover igjen». For fiskerne på Hvaler var det en selvfølge å redde mennesker i havsnød, selv om dette var fienden. Gjennom heltemodig innsats greide de å berge livene til halvparten av tyskerne, og de bragte også de døde kroppene til land.

Etter en tid ble alle som hadde deltatt i redningsarbeidet invitert til restaurant Bjørnen i Fredrikstad for å spise middag og for å bli takket. Noen nølte med å ta imot tyskerens invitasjon, og de spurte lensmannen på Hvaler om hvorvidt de skulle dra på denne festen. Lensmannen svarte at han syntes de skulle dra, for det kunne jo hende at de fikk lov til å ønske seg noe. Av sted dro de, og på Bjørnen ble de vakkert takket av rikskommissær Josef Terboven, Hitlers mest betrodde mann i Norge. Så ble redningsmennene spurt om å komme med et ønske. Tyskerne hadde nok tenkt på noe i matveien. Men fiskerne fra Hvaler hadde tenkt noe annet: De ba om at sogneprest Bjønness-Jacobsen, Rolf Bekkevold, Alf Ekeli, Reidar Jacobsen og Enok Syversen skulle settes fri fra fangenskap på Grini. Terboven ble nok litt paff, men han syntes at han måtte stå inne for det han hadde sagt. Dermed ble alle disse løslatt fra Grini den 15. juli samme år. Bjønness-Jacobsen var en populær mann på Hvaler. Etter frigivelsen ble han nektet å tale, men han hadde en vakker sangstemme og han sang salmer og religiøse sanger. Det ble sagt at «tyskerne ikke kunne ta ham for det han sang.» Etter krigen fortsatte han som prest frem til pensjonsalderen.

Kilder om flystyrten utenfor Bømlo:

- Leidarsteidn (Bømlo Tur- og Sogelag), årbok for 2010, side 15-30, forfatter: Bernt Emil Vika
- Personlige meddelelser fra John Bjarne Grutle, Leiv Sigmund Hope og Emil Løking

Kilder om flystyrten ved Guttormsvauen:

- Hvaler menighetsblad nr. 2_2013, side 18: «Sommeren jeg gikk for presten». Forfatter: Reidun Viker
- Hvaler menighetsblad nr. 3_2015, side 26-27): «Flystyrten i Guttormsvauen». Samtale med Astrid Vik
- Hvaler menighetsblad nr. 4_2017, side 18-25: «Barm: Den himmelske freds plass». Forfatter: Rolf Utgård
- Fredriksstad Blad 16.04.2020: Wenche Marie Jacobsen i samtale med øyevitnet Inger Synøve Olsen

Kulturdugnad 2021

Hver mandag i sommerferien vil det være konsert i kirkene våre kl. 19.

Konsertene vil ha gratis inngang, og det vil samles inn kollekt til kirkens kulturarbeid. Programmet er i skrivende stund ikke helt fastsatt, men vil bestå av varierte konserter og noen allsangkvelder. Programmet vil formidles via plakater ved kirkene, menighetens hjemmeside og menighetens facebook-side.

Hvaler kirke

Vel møtt til hyggelige sommerkvelder i Hvalerkirkene!

Én av konsertene til sommerens kulturdugnad er allerede klar!

Mandag 2. august kl. 19 blir det konsert i Hvaler kirke med Grethe-Inger Berge, Einar Morland og Mats-André Soli. Programmet blir en reise gjennom musikkhistorien med repertoar som spenner fra tidlig klassisk musikk til nyere kirkemusikk, fra Händel til Duke Ellington. Velkommen til konsert i sommerkvelden!

Spjærøy kirke

Einar Morland

Grethe-Inger Berge

Mats-André Soli

Singlefjordens blå bånd

Av Morten Haneng

Skipsbyggermester Johannes Brevig hadde skipsverft (Brevig Verft) på Sørhalden og han hedret sin kone ved å kalle den første hvalerbåten i fast rute etter «Parat»; «Olava». Han eide i tillegg «dampsluppen Parat», og under første verdenskrig dukket «Ragnvald», senere kalt «Svinesund» opp.

Det var et marked for båtene. Societeten i Fredrikshald (som heter Halden fra 1928) hadde gjerne sommervillaer på de østre øyene eller frekventerte badhotellene. Det var to badhoteller på Skjærhalden, og i tillegg var det mange sommerpensjonater, bl.a. på Søndre Sandøy. Byfolk ellers søkte også utover på fine sommerdager, mens hvalerboere dro med «Olava» på bytur.

«Olava» ble etter hvert forlenget med fem meter på Saueøens Slip. Elegant var hun enda hun var lunefull, og rullet stygt i fart over Sekken.

«Olava» i Makøsundet på vei til Halden, ca. 1929. Foto: privat.

«Runn» ved Buvikbrygga i Gravningsundet i 1930. Foto utlånt av Erling Klein.

Med Alf Sundling, eier av Skippergadens Mekaniske Verksted på Sørhalden som primus motor, ble det i 1925 dannet et selskap som gikk til innkjøp av «passagerdampskibet Runn», en gammel jernbåt bygd i Malmø. Hun ble satt inn i trafikken på Hvaler og Strømstad.

Det viste seg at «Svinesund» ikke hadde samme kapasitet som «Runn», og hun var derfor lite konkurransedyktig. («Svinesund» seilte både sommer og vinter, noe de andre båtene ikke gjorde.) For å bøte på dette gikk Svinesundselskapet i 1927 til innkjøp av en temmelig gammel, men god båt fra Sverige. Den het «Flora», og hadde vært i fart på Vänern og Stora Lee, men ble straks omdøpt til «Olava» etter sin ærverdige forgjenger. Det skulle snart vise seg at den nye «Olava» ble en farlig konkurrent til «Runn».

Nå begynte en konkurranse som det gikk frasagn om i mange år. Man kan faktisk være fristet til å bruke et uttrykk som kampen om Singlefjordens «Blå Bånd». «Queen Mary», «Mauretania» og «Bremen» kjempet om raskeste tur mellom Europa og Amerika, og for dermed å vinne den prestisjetunge hedersbevisningen «Atlantehavets Blå Bånd». De to Haldens-båtene sloss om å vinne Singlefjordens «Blå Bånd». Det var en hasardiøs og på mange måter farefylt kappkjøring mellom «Olava» og «Runn» – hver eneste dag.

«Olava» ved kai i Strømstad. «Olava» her er lengre enn «Olava» på bildet fra Makøsundet. Dvs. at bildet er tatt etter 1933 da den ble forlenget. Foto utlånt av K. Eriksen.

Det var avgang fra Langbrygga i Halden akkurat på samme tid. Med topp damptrykk på kjelen kappkjørte de utover til Hvaler og Strømstad. Folk sto på fjellknattene og heiet utover forbi Svinesund og i Gravningsundet.

Det gjaldt å komme først frem til anløpsstedene. Det var ikke uvanlig at det også sto folk på bryggene og heiet da båtene kom kjørende, praktisk talt side om side, med vannet fossende om baugen. For den båten som klappet til kaia først, var det om å gjøre å få flest mulig passasjerer. Folk ble formelig dyttet og skubbet om bord, slik at konkurrenten skulle bli snytt for flest mulig betalende.

Det ble benyttet også andre knep i den harde konkurransen. Det hendte ofte at selskapene, bak hverandres rygg, engasjerte kjentfolk på Hvaler som manøvrerte båtene utenom den vanlige farleden, for på den måten å korte litt av på strekningen. De hadde også enkelte ganger spioner ute som foretok tellinger av passasjertallet, i håp om at konkurrenten hadde overskredet grensen for det som var lovlig.

I markedsføringen ble også sikkerhet brukt. «Olava» var smal og smekker og kanskje kantringsfarlig, som antydte. «Runn» var bred og trygg, en og en halv meter bredere enn «Olava»!

Konkurransen tiltok og «Olava» satte avgangstiden fra Langbrygga til fem minutter før «Runn». Skipperen på «Runn» reagerte med å bli koffertbærer og støvsuge jernbaneperrongen i Halden for hvalerreisende til sin båt.

Etter at begge båtene hadde vært innom Strømstad, måtte de anløpe Herføl for tollvisitasjon. Det tok selvfølgelig tid å legge til brygga.

På en snedig måte hadde det én gang lyktes «Olava» å engasjere en toller som kunne foreta kontrollen om bord, slik at hun kunne kjøre direkte til Skjærhalden.

Dette hadde kommet mannskapet på «Runn» for øret, og da de kom til Strømstad med et lite forsprang på «Olava», ilte en av karene i land og fikk ringt til Herføl.

Etter mange bønner, og lovnad om klekkelig vederlag, fikk de overtalt tollerne til å møte «Runn» i motorbåt, og i fart sette ombord en mann som kunne foreta kontrollen mens båten var i full fart mot Skjærhalden.

Man kan tenke seg reaksjonen på «Olava», da båtene fosset mot Herføl, side om side, og en motorbåt skar ut fra land og slapp om bord en toller på «Runn», uten at hun i det hele tatt behøvde å slakke på farten.

Dette var forøvrig ikke den eneste gangen «Runn» gikk av med seieren i det gigantiske kappløpet om Singlefjordens «Blå Bånd».

Ingen potensiell hvalerreisende fikk være i fred. Da togene kom inn til jernbanestasjonen, var skipperne på plass for å kapre passasjerer nettopp til sitt fartøy. Ledelsen i de to selskapene var ikke på talefot, og ingen ville gi seg. Store deler av Haldens befolkning, og kanskje halve Hvalers, fulgte med smilende interesse dette rotteracet.

Sirkuset tok først slutt i 1932 da «Runn» fikk engasjement som badebåt fra hovedstaden til øyene i Indre Oslofjord.

Kilder:

Halden Arbeiderblad; Frank Kiel Jacobsen og Arvid Johanson.

Heftet «Nordre og Søndre Sandøy – tvillingøyer i Østre Hvaler» av Ulf Hjardar.

MH. 9.6.2020

Hvaler barne- og ungdomsskole

Av rektor Øystein M. Lande

02.08.21 åpner nye Hvaler barne- og ungdomsskole med ferie-SFO på Asmaløy. Den nye barneskoleavdelingen vil være ferdig i juni 2021 og vi bruker sommeren på å flytte inn i det nye bygget. Fra skolestart onsdag 18.08.21 vil alle de ca 430 skoleelevene tilhøre samme skole på Hvaler.

Hvaleridentitet

Vår visjon er at skolen på Hvaler skal ha høyt læringstrykk, et trygt og godt læringsmiljø og skape felles hvaleridentitet. Barna skal være stolte av å gå på Hvaler barne- og ungdomsskole. Vi ønsker å samarbeide med lokale bedrifter, primærnæringer og organisasjoner, og vi ønsker at man skal kjenne igjen det lokale i opplæringa. Vi vil at Hvalerelevne skal kjenne til vår historie og se utviklingstrender framover.

Øystein Lande

Vi vil at de skal kjenne hvalernaturen gjennom kultivering og fiske.

Pedagogikk

Oppstart av skolen sammenfaller med nye læreplaner i alle fag. De nye læreplanene

Ankomstveiene tilpasses gående, syklende og besøkende med bil. Naturen ligger tett på skolen.

Arealene mellom klasserommene vil bli brukt til undervisning. Vi har fjernet gangene og fått store, luftige og lyse undervisningsarealer.

har stort fokus på tverrfaglighet, fordypning og samarbeid. Vi organiserer skolen gjennom teamarbeid. Alle voksne og barn samarbeider på trinn 1-2, 3-4, 5-7, 8, 9 og 10. Vi underviser i ulike grupper og skaper relasjoner til alle på trinnet. Det er viktig for oss at alle barn blir sett og at de voksne utvikler seg sammen. Teamet vil utfordre hverandre på å jobbe motivasjonsbasert med barna om tverrfaglige oppgaver.

Vi kaller oss leksebevisste. Alle som skal bli gode i noe må øve, men øvelse bør også være bygd på motivasjon. Vi gir derfor ikke lekser i tradisjonell forstand. Barnet skal ikke være ansvarlig for å utføre en oppgave hjemme, men dersom det er motivert til det, skal det få råd av oss om hva han/hun bør øve på. Vi ønsker å ta vare på den naturlige motivasjonen til å lære lengst mulig.

Vi organiserer leksehjelpen slik at det inkluderer alle barna i tilbudet, og vi legger inn studietid i timeplanen på ungdomsskolen. Studietida gir barna anledning til å trene på arbeidsvaner, disiplin og selvstendig problemløsning - samtidig som vi har en kjent pedagog tilstede. Barna

Det er kort vei fra ungdomsskolen til nybygget. Fasadene på ungdomsskolens nyeste deler og nybygget er like.

kan arbeide innenfor kjente rammer og relasjoner. Slik eliminerer vi i større grad forskjellen på dem som blir fulgt opp hjemme og dem som ikke blir det, de som har tid hjemme og de som ikke har det.

Vi satser på digitale løsninger der det kan gi elevene bedre læringsutbytte. Det er verken et mål at undervisninga skal være så digital eller så analog som mulig. Vi ønsker at den skal være så god mulig. Det er en selvfølge i det moderne samfunn å være digitalt

Inn mot byggene er det lekeapparater i treverk med fallsand som underlag.

Tegning av den nye skolen

kompetent og det er viktig for å kunne delta i det demokratiske samfunnet.

Organisering

Skoledagen og skoleskyss vil skille mellom barne- og ungdomsskole. Barneskolen har undervisning fra 08.05-13.35 og ungdomsskolen fra 9.00-15.15. Det er nødvendig å dele opp dagen for å kunne skysse elevene fra hele Hvaler til skolen på Asmaløy. Skolens områder skiller mellom områder for 1.-4., 5.-7. og 8.-10. Elevene vil oppleve at både inne- og utemiljø forandrer seg etter hvert som de blir eldre. Det er viktig for oss at barna opplever denne utviklinga i skolegangen. Ved oppstart vil vi være over 80 ansatte ved skolen fordelt på blant annet administrasjon, pedagoger, fagarbeidere, assistenter og merkantile ressurser. Ved oppstart ledes skolen av rektor Øystein Myksvoll Lande.

Uteområdene legger vekt på en naturlig overgang fra bygg mot skog. Underlaget ved lekeapparatene mot skogen er bark.

Vi jobber også med å kunne tilby aktiviteter fra skolekorps, kulturskole, idrett og andre organisasjoner i tilknytning til skoletida. Nå som alle barna er samlet på ett sted gir det oss nye muligheter til å skape gode fritidstilbud.

Politikerne har bevilget midler til å bedre skolemat-tilbudet. Vi jobber aktivt for å utnytte ressursene ved storkjøkkenet på Dypedalsåsen slik at vi kan tilby sunn og næringsrik SFO-mat og mat som kan selges til eldre elever for en lav pris.

Prosess

Byggeperioden har vært i overkant av 1 år. Entreprenørene har samarbeidet godt med skolens brukere, og vi gleder oss til å vise fram vårt nye bygg og våre nye uteområder. Vi er glade for at politikerne er villige til å satse på Hvalerskolen. Nå jobber vi for å smelte sammen kollegiet og bygge en ny kultur sammen. I flytting og oppstartsperiode håper vi alle er tålmodige med hverandre, for dette er nytt for oss alle. Vi er sikre på at vi sammen skal skape en skole vi alle kan være stolte av.

Følg oss gjerne på:

<https://www.hvaler.kommune.no/innhold/oppvekst/skole/hvalerbu/>

Kirken i forandring!

Kirke og Stat skilte lag for noen år siden. Mye er skrevet og sagt om dette i alle medier, og det vil nok fortsette, for kirkens betydning for folk er ikke blitt mindre etter skilsmisken.

Kirkemøtet er kirkens øverste organ, og det er mange saker til behandling og avgjørelse. Og med et vidt spenn, som menighetenes organisering og gudstjenesteordninger – og hvordan skal kirken leve opp til sin visjon: Mer himmel på jord....? Senere i år skal Stortinget behandle en ny lov om hvordan Kirkens eiendommer skal forvaltes. For å nevne noe...

For oss vanlige kirkegjengere er disse spørsmål langt unna – vi regner med at «noen» ordner, om vi i det hele tatt bryr oss... Men når vi opplever at alle de gamle salmene vi kunne er blitt borte, eller fått nye melodier, reagerer vi en liten stund.

Det er imidlertid anledning til å være engasjert kirkemedlem – for beslutningsprosessene er ikke eneveldige – de fattes etter prosesser som inviterer til deltagelse.

Vi sier gjerne at *den som leter, han finner* (Matteus) – og du finner betydelige mengder med informasjon på kirkens hjemmesider – også høringsdokumenter og årsberetninger, som kan være interessant lesning.

Noen nettadresser:

www.skjerikirken.no

www.kirken.no/kirkeradet

www.kirken.no/hvaler

www.kirken.no/nb-NO/bispedommer/borg-bispedomme/

dag@plau.no

Kirgisistan

Når jeg nå blir spurt om å skrive noe fra tiden min i Kirgisistan, er det litt overveldende fordi jeg fikk være med på så mye spennende og givende gjennom alle disse årene. Jeg fikk være med å se den nye kirgisiske kirken vokse fram, og jeg fikk følge studentene som kom til bibelskolen. Mange ble sterke og frimodige kristne som, tilbake på sine hjemsteder, startet små grupper/menigheter. Flere opplevde også sterk motstand og forfølgelse.

Gjennom årene jeg var i Kirgisistan, var vel arbeidet med Barnesenteret Svetly Put det som Hvalerfolk ble mest engasjert i. Spesielt gjorde mange av dere en stor innsats år etter år med loppemarkedet vi hadde ved Drengestua. Det ga gode inntekter til barnesenteret! Senteret ble startet for gatebarn som ble et økende problem etter at landet ble uavhengig ved Sovjets

Uzak spiller på sin komuz. Du kan lære mer om dette instrumentet på Intertnett.

oppløsning i 1991. Oppløsningen førte til at statsdrevne fabrikker og kollektivbruk ble nedlagt. Det ble stor arbeidsledighet og en håpløs situasjon for mange familier. Barna ble de sterkest lidende. Mange holdt ikke ut hjemme og begynte å trekke på gata. Da ble Svetly Put en god nødhavn for mange barn. Her fikk de omsorg, god og sunn mat, klær og skolegang. Da arbeidet ble avsluttet etter vel 20 år i 2017 og kommunen overtok, fikk jeg en stor takk og en påminnelse om at i løpet av denne tiden hadde 5000 barn fått hjelp her over kortere eller lengre tid. Det har vært gledelig å kunne følge mange av dem som fikk en ny start på senteret. Jeg vil gjerne dele historien til en av dem med dere. Han heter Uzak.

Sosialarbeiderne på Svetly Put gikk jevnlig rundt i byen hvor gjenger av barn oppholdt seg, for å snakke med dem og invitere dem til senteret. De hadde med seg litt mat til utdeling. Mange av barna sniffet lim som ga en rus og døyvet sulfølelsen. På en slik tur traff de Uzak. Han befant seg utenfor en av musikkskolene i byen, og han fortalte at han ville gå på den skolen og lære å spille nasjonalinstrumentet komuz, et tre-strengt instrument. Han hadde simpelthen reist fra familien sin som bor i en fjellandsby helt øst i landet, og endt opp på gata i hovedstaden for han **ville** lære å spille. Sosialarbeiderne prøvde å forklare ham at han nok ikke ble tatt inn på musikkskolen rett fra gata, og fikk overtalt ham til å være med til Svetly Put. Her kunne han få bo, gå på vanlig skole og musikkskole. Han ble med dem. Senterets egen komuz ble flittig brukt. Musikkskolen ga god respons om at Uzak var et musikk talent. Han lærte også å beherske forskjellige typer fløyter i tillegg til munnharpe som de regner som nasjonalinstrument.

En gang Borghild og Terje Seljebakken besøkte Svetly Put, ville han spille og syng

for dem. Barna likte alltid å opptre når de fikk besøk. Da kom det fram at instrumentet ikke var av så god kvalitet. De ble grepet både av gutten og musikken hans, og bestemte seg for å gi et bidrag til nytt og bedre instrument. Nå, mer enn 10 år senere, sier han at dette betydde utrolig mye for ham, og at han fortsatt forteller andre om det. Mens Uzak enda bodde på Svetly Put begynte han på musikkonservatoriet og han begynte også å undervise yngre barn.

Uzak har nå god kontakt med sin egen familie i landsbyen, som han «rømte» fra som barn. Han er gift og har to små barn. Gjennom årene har han presentert kirgisisk folkemusikk på internasjonale festivaler i flere land. Han forteller at han nettopp har åpnet eget musikkstudio, og han fortsetter å undervise på konservatoriet og gir egne konserter.

Jeg er dypt takknemlig for at vi fikk være med å gi disse barna en ny start i livet på Svetly Put.

Kristin Seljebakken

Uzak, Borghild og mamma Valentina 2011

Hvaler-malerne stiller ut!

Nok en sommer endrer Kirkens hus seg til utstillingsgalleri – en mangeårig tradisjon som gleder alle. Sommerutstillinger er ikke noe nytt, og flere kjenner nok til pinseutstillingene til familien Sand i sjøbuene i Utgårdskilen. På Knatten på Asmaløy, inviterte Eva Lange og Erik Frisch til utstillinger med bildekunst, poesi og konserter i flere år.

Mange kunstnere og masse folk. Alle begeistret for naturen, lyset og havet... hørt om Skagen-malerne? De kjente naturmotivene fra 1870–80 årene kunne ha vært malt her...

Og jammen er det en forbindelse fra datidens danske kunstnerkoloni, til oss her på Hvaler – men det er en helt annen historie – kanskje...

Skjærhaldens «sommerutstillere» i fjor kalte seg Gallerirunden – et vellykket fellesskap som både gjentar seg i år, og utvider seg. I sommer blir det 8 kunstutstillinger på Skjærhalden, hvor 12 kunstnere viser verk innenfor foto, maleri, grafikk, plexiglasskunst og keramikk.

Gallerirunden strekker seg fra Fargekolonien ved Floren, til Kunstbua ved Sparbutikken. Galleriene vil holde åpent gjennom hele sommerferien – plakater «rundt om» orienteter om åpningstidene. Og selvsagt finnes det en Facebook-gruppe som informerer og dokumenterer gjennom sommer'n – ***Gallerirunden på Skjærhalden.***

En del av årets kunstnere samlet på Skjærhalden

Fra fotoutstillingen til Kjell Vassdal

Sommerens utstillere i Kirkens hus – døpt om til Åpent Galleri, er:

12.06 til 01.07: Kjell Vassdal, fotografi

02.07 til 11.07: Margrethe Stenslund, Birgit Grydeland, Bjørg Strømmen og Kristin Jørgensen:

Maleri og kunsthåndverk i plexiglass og keramikk.

12.07 til 25.07: Solveig M. Skogseide: Maleri og grafikk.

26.07 til 01.08: Magnhild S. Bergh: Kunsthåndverk i tovet ull.

02.08 til 15.08: Rita Lilleheier og Linda H. Oliversen: Maleri.

Alle som besøker et galleri blir invitert til å delta i «Gallerirunde-løypa» – en aktivitet som leder folk gjennom samtlige gallerier, og som gir mulighet til å vinne kunstverk. Mange fulgte «løypa» i fjor, og noen vant! Så en populær aktivitet blant fjorårets besøkende, gjentas også i år.

Gallerirunden 21 er altså Fargekolonien Galleri Garasje, Kunstgaten Hvaler kunstforening. Åpent Galleri, Art by Hassel og Kunstbua.

Gallerirunden favner ikke alle utstillingsaktiviteter på Hvaler. Menighetsbladet har funnet flere som vi gjerne omtaler, og de som vi fikk kontakt med før bladet gikk til trykk, er følgende:

Galleri Lisa Aisato som holder til i Skjærgårdens Hus, Skjærhalden - ved båthavna. Her er det en permanent salgsutstilling med Lisas bilder, både digitaltrykk og nummererte giclétrykk/DGA. I tillegg er det salg av bøkene hennes. Åpningstider i galleriet er onsdag - søndag kl. 11-16 ut august.

Og på den andre siden av tunnelen: **Hvaler Fotogalleri** ligger i Papperhavn, og der finner vi

Bilde av Birgit Grydeland

Rolf Sørensen – Lyle, kanskje mest kjent som naturfotograf. Han kombinerer ny og gammel teknologi, og det blir flotte bilder, hvor LYS spiller en stor rolle. Bildene trykkes bl a på acryl eller aluminium – og det er også sort/hvitt fotografier. Og den som lurar på hva Gum Dichromate prints er....

Galleriet er åpnet når familien er hjemme. Besøk kan avtales på 909 50 143 eller på epost: rolfsoer@online.no. Adresse: Vauerveien 354, 1684 Vesterøy.

Menighetsbladet avslutter sin gallerirunde hos **Galleri Langekil** på Vesterøy. Galleriet hadde sin første utstilling i 2016, etter at familien Opsann kjøpte gården noen år før. Jørgen Opsann er fotokunstner og viser sort/hvitt bilder, sammen med norske samtidskunstnere som arbeider med forskjellige materialer og teknikker. I sommer vises malerier av Bjørnulf Dyrud og Bjørn Hessen – begge med naturen som inspirasjon. Åpningstider er hver helg i juli (fredag-søndag) mellom kl. 12 og 16.

Men har vi vegger nok.... det er jo så mye flott – kanskje noe må ned....

dag@plau.no

Bilde av Solveig M. Skogseide

Fra Galleri Langekil

Rolf Sørensen-Lyle. Hvaler fotogalleri i Papperhavn

Glimt fra floraen på Hvaler:

Karve *(Carum carvi L.)*

Tekst: Einar Morland. Bilder: Egil Michaelsen (www.markblomster.com)

Karve er en urt i skjermplantefamilien. I husholdningen er det de modne karvefruktene som kalles karve (eller karvefrø, selv om dette ikke er botanisk korrekt). Mange bruker også de velsmakende unge skuddene (karvekål) til å lage suppe av. En versetubb om dette lyder slik:

*Hva er vel sang av lerken,
hva er vel duft av hegg
imot en dyp tallerken
karvekål med egg?*

Karve er et velkjent krydder for de fleste nordmenn, for uten karve blir det ikke ordentlig surkål. Karve er også en viktig ingrediens i både akevitt og i flere oster, og mange bruker karve i brødbakst. Karve er et av de få krydder som kan hentes fra naturen de fleste steder i landet vårt. Karve vokser over store deler av Europa, og også i nordlige områder i Asia. Fra middelalderen og frem til forrige århundre var det stor eksport av karve fra Norge. For 20 år siden startet man opp igjen produksjon av karve i Trøndelag, og derfra selges det nå både karvekål og karvefrukter.

Karveblomster i nærbilde

Karve i blomstring

Karve er en toårig urt. Det første året vokser det opp en kraftig bladrosett. Blomsterstilken kommer året etter, og da blomstrer karven, setter frukt og dør. Karven blir gjerne 30–50 cm høy, med små rosa eller hvite blomster i flate skjjermer. Planten har en tynn, hvit pælerot, og bladene er friskt lysegønne og 2–3 dobbelt finnete. De modne fruktene er omtrent 4 mm lange og 2 mm brede. Karvekål har vært sanket og brukt som «grønnsak» i Norge i århundreder, og i våre dager er det ny interesse for spiselige ville matvekster, så som karvekål, skvalderkål og brennesle med flere.

Karve har noen forvekslingsarter, og to av dem er skumle: Giftkjeks og hundepersille. Begge disse inneholder giftstoffet coniin, og dette stoffet er dødelig. (*Den greske filosofen Sokrates døde etter å ha tømt et beger med coniin.*) Giftkjeksken har røde flekker og lukter vondt, og den er den farligste av disse. Andre forvekslingsarter er ryllik og hundekjeks. De smaker ikke godt, men de er ikke giftige.

Det latinske slektsnavnet *Carum* er et gresk plantenavn for en helt annen skjermplante. Artsnavet *carvi* er et arabisk plantenavn for atter en annen skjermplante – karven vokser verken i Hellas eller i Arabia.

På Hvaler vokser karven spredt i tørre bakker og enger. Fruktene modner til ulik tid. Skal man samle karvefrukter («frø») til eget bruk, høster man blomsterstilkene når de første fruktene er modne og henger stilkene til tork. Så ristes fruktene av når alle er modne.

Hvaler menighet er nytt medlem av Kirkens SOS Borg

Gratulerer med det valget!

Dere er med på laget og støtter arbeidet for å være til stede for de som har det mest vanskelig i livet. De fleste som kontakter Kirkens SOS sliter med ensomhet, isolasjon eller selvmordstanker. Andre trenger noen å snakke med, for de bærer på noe som er så vondt at de ikke vil fortelle det til noen andre. Dette er det viktigste: Å være til stede her og nå der et medmenneske møter et medmenneske.

Med den ekstraordinære situasjonen samfunnet er kommet i på grunn av pandemien, er det arbeidet mye med å få opprettholdt aktiviteten på tross av stengte kontor og vaktrom i perioder. Nå er det også digitale hjemmekontor. De frivillige sitter ved sin datamaskin, og møter andre frivillige som også sitter ved sin datamaskin, og sammen tar de imot telefonsamtaler, svarer på meldinger eller chatter med de som helst vil skrive når de har det vanskelig. Fortsatt er det noen som møter på vaktrom, og gjør en tjeneste der, sammen med en annen frivillig.

Visste du at:

- Kirkens SOS er Norges største krisetjeneste
- Kirkens SOS står til tjeneste hele døgnet, alle dager i året.
- Vi har tre ulike tjenester: Telefon, SOS-melding og chat.
- Vi skal søke å lindre smerten ved følelsesmessig og eksistensiell krise - og forebygge selvmord.
- Vi mottar rundt 300 000 henvendelser hvert år og besvarer nærmere 200 000 av dem.
- Vi omfatter 11 lokale SOS-sentre, samt landssekretariatet i Oslo.
- Totalt har Kirkens SOS omtrent 1100 frivillige medarbeidere og rundt 50 ansatte.
- Vi trenger 350 nye frivillige hvert år for å få svart flere av de som trenger noen å snakke med. Nye frivillige er alltid velkomne.
- Kirkens SOS mottar offentlige tilskudd, men er avhengig av gaver for å opprettholde og utvikle virksomheten.
- Kirkens SOS ble stiftet i 1974.
- Kirkens SOS Borg ble opprettet i 1978. Våre vaktkontorer er i Greåker og Nittedal.

Følg oss gjerne på nettsider (www.kirkens-sos.no) og Facebook

TRENGER DU NOEN
Å SNAKKE MED?

KIRKENS
SOS
Ring oss på 22 40 00 40

Kortreiste produkter fra produsenter på Hvaler blir tilgjengelig i egen bod på Skjærhalden i sommer.

Kortreist mat!

1. juli i år starter et spennende pilotprosjekt i regi av Hvaler Bondelag i samarbeid med Hvaler kommune. I bod nummer 4 på Skjærhalden Torg vil fastboende, hyttefolk og gjester kunne handle lokalproduserte produkter, og bli bedre kjent med landbruket på Hvaler. Vi håper og tror dette vil glede mange!

I første omgang vil dere finne et utvalg av poteter og grønnsaker fra Svanekil Gård, økologiske egg og grønnsaker fra Korsvold Gård, lokalproduserte pølser fra Gøber, honning fra Søndre Sandøy og epleaft av Hvaler-epler presset av Lif Laga.

Samtidig vil boden være et utstillingsvindu for det unike landbruket vi har på Hvaler med en presentasjon av landbruket, og dets betydning for det unike kulturlandskapet vi har her ute. Flere aktører fra landbruket på Hvaler samarbeider tett med Ytre Hvaler nasjonalpark, med skjærgårdsbeiting på øyene og i andre naturområder med spesielt viktige naturtyper.

Boden vil i stor grad være selvbetjent med betaling via Vipps. Velkommen til hyggelig handel fra og med 1. juli 2021!

Else Thorenfeldt

Høstfest for pensjonister

Lions Club Hvaler kan pga smittevernreglene ikke arrangere noen St. Hansfest for pensjonister i år.

Dersom smittevernreglene blir endret, planlegger vi å arrangere en Høstfest for pensjonistene på Hvaler i løpet av september.

Mvh Lions Club Hvaler

Bestemormysteriet del 3

De selvlærte detektivene Amanda og Manuel løser mysteriene før de voksne har oppdaget at det er noe å løse. I Bestemormysteriet drar Amanda og Manuel til Oslo for å finne ut hva som har hendt med Manuel sin bestemor. Hvem var den mystiske damen i hatt og frakk som spionerte på bestemor? Og hvordan havnet bestemor i en låst kiste på et hemmelig rom i sin egen leilighet? Bestemormysteriet del 1 og del 2 finner du i julenummeret og påskenummeret av menighetsbladet.

Illustrasjon: Hanne Lillevold

«Bestemor! Er det deg?» spurte Manuel mens jeg løp rundt i det hemmelige rommet på leting etter kistenøkkelen. Jeg vet at han tenkte på det samme som jeg – *fikk hun nok oksygen der inne?* «Katten» kom det svakt fra kisten. Manuel og jeg så på hverandre. Hva mente hun? Katten hadde blitt med oss inn i det hemmelige rommet. Den løp mellom Manuel og meg, og jeg hadde nesten snublet i den. Nå løftet jeg katten opp: «Har du noe du vil fortelle oss igjen pus?» Da så jeg plutselig noe som blinket et sted inne i kattepelsen. Det var en nøkkel som var festet i et kjede rundt halsen. En vakker gammel nøkkel, som passet perfekt i kistelåsen.

Bestemoren til Manuel, Edel, så ikke akkurat ut som en raner der hun satt i lenestolen og spiste opp resten av kakestykket sitt. «Denne Napoleonskaken er for god til å ikke spises – selv om kremen nok er litt på kanten. Kan du se etter om tevannet koker Manuel?» Jeg måtte

smile. Edel hadde klart et døgn i kisten utrolig bra. Hun var litt ør da vi åpnet kisten, men hun kviknet fort til. Og hun ville absolutt ikke at vi skulle ringe legevakten. «Nei, vi må heller ringe politiet. Når jeg har drukket denne koppen, skal vi undersøke leiligheten for å se hva innbruddstyven har tatt» sa hun da Manuel kom tilbake med tekoppen hennes. Men det rakk vi aldri, for før tekoppen var tømt gikk ytterdøra opp. Og sekunder senere kom en dame i hatt og lang frakk til syne.

Nå hendte mange ting på en gang. Instinktivt løp jeg bort til Edel sin stol, for å være klar til å beskytte henne. Men Edel reiste seg opp, og vaklet bortover mot damen mens hun sa «Karen! Var det deg!?» Og Manuel begynte å le. Det er vanligvis jeg som får latterkrampe når det ikke passer, men nå var det altså Manuel. Jeg forsto ingenting! Og enda mindre forsto jeg da damen gikk bort til Manuel og gav ham en klem. Manuel så hvor forvirret jeg var, og sa:

«Amanda, la meg få presentere den mystiske fremmede. Dette er Karen – min mamma.»

Så satt vi alle i Edel sin lille stue – Manuel, Karen, Edel med katten på fanget, og jeg. Jeg hadde bare så vidt sett moren til Manuel en gang for lenge siden. Manuel hadde invitert meg med på helgebeseøk til henne et par ganger, men det hadde aldri passet. Nå følte det likevel som om vi fire hadde kjent hverandre lenge. Vi pratet i munnen på hverandre for å forklare og fortelle, og for å finne ut av hva som egentlig hadde hendt.

Det var Karen som hadde stått utenfor bygården til sin tidligere svigermor, Edel, i går kveld. Karen ville besøke henne for å snakke om Manuel. «Ja, jeg synes jo at du bør få treffe bestemoren din oftere, Manuel. Jeg har tenkt å prate med faren din om det, men så tok jeg altså først turen hit til deg Edel.» «Og jeg som trodde du var en innbruddstyv!» sukket Edel. «Du sto så lenge utenfor og tittet opp på leiligheten. Hvordan kom du deg egentlig inn?» Karen tok frem vesken sin, og holdt opp en nøkkel. «Du har jo gitt meg nøkkel, husker du ikke det? Jeg klarte ikke helt å se om du hadde lyset på hos deg, og jeg hadde jo ikke lyst til å vekke deg dersom du lå og sov. Derfor ringte jeg ikke på ringeklokken nede, men gikk opp og banket forsiktig på døren inn til leiligheten.» Til sist hadde Karen låst opp døren og tittet inn i stuen. Men da satt Edel allerede på det hemmelige rommet sitt, og kunne ikke se den som hadde gått inn i leiligheten.

«Jeg hørte aldri at døren smekket igjen, så jeg våget ikke å gå ut i stuen igjen. Til sist la jeg meg ned i kisten der jeg har ekstra dyner og puter. Den er så stor at jeg oppbevarer den på rommet bak bokhyllen. Den hadde vært en helt utmerket seng, hadde det ikke vært for at lokket falt igjen og gikk i lås.» Det ble litt stille mens vi tenkte på hvor galt det kunne ha gått. «Det var bra at døren sto på gløtt da vi kom» sa jeg, «men hvorfor gjorde den egentlig det?» Jeg snudde meg mot Karen. «Jeg lukket døren

så stille jeg kunne da jeg gikk,» svarte hun «kanskje jeg ikke fikk lukket døren helt igjen etter meg?»

«Ja, man må egentlig smelle døren ganske hardt igjen for å få låst den» sa en stemme fra gangen, og nå kom faren til Manuel inn i stuen. «Bussen liksom, dere! Jeg kjørte etter bussen hele veien, bare for å finne ut at dere ikke hadde sittet på den i det hele tatt. Og jeg prøvde å ringe deg mange ganger Manuel. Du kunne godt ha svart!» Faren til Manuel var skikkelig sint, og ble ikke blidere av å høre at vi bare hadde latt som om vi hadde en avtale med Edel. Men etter at han fikk høre hele historien, og fikk tenkt seg litt om, var han likevel glad for at vi hadde reist. Han satte seg ved siden av Edel, og gav henne en lang klem. «Unnskyld mor for at jeg ikke har vært flink til å ta kontakt. Det ble liksom så vanskelig da du... Etter den gangen du...» Edel måtte hjelpe ham med å fullføre setningen: «Du mener etter den gangen jeg gjorde noe som jeg har brukt resten av livet til å angre på?» Faren til Manuel nikket. «Ja det var det jeg mente. Men jeg synes ikke at du skal bruke tiden din på å angre mer nå. Du kan heller bruke den sammen med oss. Og neste gang du tror at du ser en mystisk person nede på gaten, så håper jeg at du vil ringe til meg eller til politiet. Jeg vet at Manuel er god på å løse mysterier, men jeg vil ikke at han skal reise flere ganger til Oslo for å fange innbruddstyver.»

Og så fikk bestemormysteriet en lykkelig slutt. Edel kom nå ofte på besøk til Manuel, og vi fortalte henne om detektivklubben vår. Edel ble faktisk til god hjelp for oss, men det er en annen historie.

Takk til 4. trinn på Floren skole og 4. trinn på Åttekanten skole som har kommet med ideene til bestemormysteriet! Du kan lese flere mysterier som Amanda og Manuel har løst i Hvaler menighetsblad 2019 nr. 3 og nr. 4 (Hundebæsjmysteriet), og i Hvaler menighetsblad 2020 nr. 1 og nr. 2 (Fastelavns mysteriet). Alle tidligere menighetsblad finnes på nett: kirken.no/hvaler.

Kirkerotta Snusen presenterer:

Min venn Markus

Jeg heter Snusen og bor i Spjørøy kirke, i det lille tårnrommet bak orgelet. Ofte fylles kirken av mennesker, men det siste året har det vært færre mennesker i kirken enn vanlig. Jeg har likevel ikke vært ensom. Jeg har pratet med min venn Markus. Han har sittet i kirken i over hundre år, og har sett og hørt veldig mye. Jeg kan spørre ham om alt mulig, og han har mange morsomme historier å fortelle. Har du sett Markus før, og vet du hvor i kirka han sitter? Og ser du hvilket dyr han er?

Send svaret til kjersti@hvaler.kirken.no.
Jeg trekker ti vinnere blant de riktige svarene som får en ekstra fin kirkerottehilsen fra meg i posten.

Markus

Hilsen Snusen

Markus og Snusen

Bli med på familietur

Den siste lørdagen i måneden inviterer vi barn i barnehage- og småskolealder til å ta med seg sine voksne på tur i naturen. Gjennom lek og aktiviteter skal vi bli bedre kjent med naturen rundt oss, og med hverandre.

Da jeg var liten, var familien min ofte sosial sammen med flere andre familier. Noen av mine fineste barndomsminner, er knyttet til opplevelsen av et stort fellesskap der alle vil hverandre vel. Slike opplevelser ønsker jeg å gi min datter, og slike opplevelser unner jeg alle. Å være ute i naturen gir ro og fellesskap. Det er ikke farlig med stillhet når vi sitter ute rundt et bål sammen. Og vi får heller ikke vondt i ørene av høye rop og barnelatter når vi er sammen ute. På familieturene vil voksne og barn få oppgaver som de skal løse sammen – som likeverdige deltakere. For barna er det fantastisk å gjøre ting sammen med voksne. Og det er også verdifullt å bli kjent med andre barn på Hvaler – både de som er like gamle og de som er litt yngre eller eldre.

På familieturene har vi fokus på å ta vare på naturen rundt oss. Vi skal lytte til, klatre i, lukte på, og bli glad i det som vokser og gror, flyr og kravler rundt oss. Jeg planlegger og tilrettelegger aktiviteter som alle kan delta i. Etter hvert regner jeg med at andre vil komme med forslag til turdestinasjoner og aktiviteter. Kanskje vil vi erfare at barna ønsker å besøke det samme stedet om og om igjen, eller kanskje går vi tur på et nytt sted hver måned. *Familieturen* er et arrangement som blir formet av oss som blir med. Og med familie menes ikke bare foreldre og barn. Her kan tanter, onkler, besteforeldre og venner også være med.

Første turdag er lørdag 28. august. Vi begynner enkelt, og møtes kl. 12 på parkeringsplassen ved Storesand. Ta med klær for været, matpakke, drikke og sitteunderlag. Temaet for turen er Bukkene Bruse – vi skal finne broen, og lage trollet.

Si gjerne fra om du har tenkt å komme, så vet jeg at vi skal vente på dere. Ta også kontakt dersom du har spørsmål eller innspill.

*Dette gleder jeg meg til, hilsen
menighetspedagog Kjersti Morland.*

Telefon: 975 26 412

E-post: kjersti@hvaler.kirken.no

Velkommen som konfirmant!

Du som fyller 14 år i 2021 er velkommen til å være konfirmant i Hvaler menighet.

Konfirmasjonstiden strekker seg over ni måneder, fra oppstart i januar til konfirmasjonsdagene i september. I løpet av denne tiden skal vi på vinterleir til Sjusjøen, vi skal delta kreativt i konfirmantenes fasteaksjon, og vi skal overnatte under åpen himmel i Hvalernaturen. Vi skal delta på gudstjenester, og vi skal samles i Spjørøy kirke til samtaler, lystenning, boller og kakao. Vi skal også delta på konfirmantsamlinger sammen med konfirmantene på Kråkerøy. Vi ønsker at konfirmanttiden skal være med på å utvide horisonten din, og bevisstgjøre

deg på hvilke valg du tar i livet. **Merk at konfirmasjonstiden er forskjøvet med fire måneder i forhold til hvordan det har vært på Hvaler tidligere. Vi starter altså først opp med nytt kull i januar 2022.** Det er flere grunner til at vi nå har besluttet å forskyve konfirmantåret. En av grunnene er at vi ønsker et tettere konfirmantsamarbeid med Kråkerøy menighet, som også starter konfirmantåret i januar.

Påmelding til konfirmasjon 2022, åpner den 1. august kl. 12, og

Ved påkastroysen høsten 2019

*Kick Off på Storesand høsten 2020.
Innfelt: Dugnad på Håpets katedral våren 2020,
fotograf Eva Bothne.*

du finner påmeldingsskjema på minkirkeside.no/hvaler. Se ellers kirken.no/hvaler for mer informasjon om konfirmasjon. Dato for konfirmasjonsgudstjenester i Hvaler kirke er søndag 4. september, og i

Spjærøy kirke lørdag 10. september og søndag 11. september. Ved påmelding melder du deg direkte på til ønsket konfirmasjonsgudstjeneste.

Informasjon om konfirmantåret har også blitt sendt i posten. Dersom du ikke har mottatt informasjon, eller har flere spørsmål, ta kontakt med Kjersti Morland på telefon 975 26 412 eller e-post kjersti@hvaler.kirken.no

Konfirmasjonsgudstjenester høsten 2021

Hvaler kirke

søndag 5. september

LukasAlexander Akselsen
Jonas Pahle Anker
Harriet Cornelia Avdal
Johannes Bjørneli
Martine Evensen
Ronja Victoria Hultman Johansen
Daniel Johansen
Mats Enrico Lie
Oliver Arntsen Ludvigsen
Mille Løland

Henrik Gillerstedt Mogen
Brage Mathias Pedersen
Hans Gustav Bachmann Refne
Andreas Alexander Wiborn

Spjærøy kirke

lørdag 11. september

Natalie Holen
Julie Adele Holt
Mira Emilie Garcha Ingemannsen
Ola Iversen
Mie Sofie Jansen
Vida Kristiansen
Leonora Helen Larsen
Othilie Lindgren
Daniel Rømyr Mareth
Jorun Garcia De Presno
Isabella Rybom
Benedicte Simensen
Alice Simensen
Sander Søberg

Spjærøy kirke

søndag 12. september

Marie Solvang Bellmann
Hans Kristian Kirknes Lindberg
Even Gulland Pøhner
Benjamin Resberg
Patrik Alexander Sehlin
Gabriels Sokolovskis
Aleksander Tennefoss
Casper Tiochta

Ettersom vi ikke enda vet hvilke smittevernregler vi må forholde oss til i september, vet vi heller ikke hvor mange konfirmanter som kan konfirmeres i samme gudstjeneste.

Dette er grunnen til at vi bare kunngjør dato, og ikke klokkeslett, for konfirmasjonsgudstjenestene.

Barn og unge – hva skjer i august og september 2021

Søndag 22. august kl. 11:

Gudstjeneste og familiedag i Brottet amfi med utdeling av 6-årsbøker.

Barn som fyller seks år i 2021 vil få egen innbydelse i posten.

Lørdag 28. august kl. 12:

Familietur med oppmøte på parkeringsplassen ved Storesand.

Se side 33 for nærmere informasjon om familieturen.

Søndag 5. september: Konfirmasjonsgudstjenester i Hvaler kirke

Lørdag 11. september og søndag 12. september:

Konfirmasjonsgudstjenester i Spjærøy kirke

Søndag 26. september kl. 11 i Hvaler kirke:

Høsttakkegudstjeneste med utdeling av 4-årsbøker.

Etter gudstjenesten går vi sammen opp til Eplefestivalen på Rove. Barn som fyller fire år i 2021 vil få egen innbydelse i posten med invitasjon til gudstjeneste og kirkerottekubb.

Etter sommerferien starter vi igjen opp med babysang, småbarnsang og Knøttekor. Følg med på nettsiden vår, eller ta kontakt for oppdatert informasjon om oppstartsdatoer og tider.

Vi ønsker at alle, uansett funksjonsnivå, skal kunne delta på våre aktiviteter. Ta kontakt ved behov for tilrettelegging!

Nettside: kirken.no/hvaler

Kontaktperson: Kjersti Morland,

tlf: 975 26 412,

e-post: kjersti@hvaler.kirken.no

Sommerens utstillinger i Kunstgaten

*I år har Hvaler Kunstforening gleden av å vise to spennende kunstnere:
Mia Gjerdrum Helgesen og Cathrine Knudsen.*

Mia Gjerdrum Helgesen (f. 1971) er en billedkunstner og skulptør som er utdannet ved Statens Kunsthøyskole (KHiO) i Oslo, Westerdals School of Art, Oslo, og Academy of Art i San Francisco. Hun arbeider med maleri, grafikk, tekstil, tresnitt og skulptur – ofte flere teknikker i samme arbeid.

Motivvalget er abstrakt eller halv-abstrakt, ofte i et ekspressivt uttrykk. Hun arbeider mye med opplevelsen av øyeblikket og den følelsen en sinnstilstand etterlater i en. Fargebruken kan variere fra jordfarger til klare, ekspressive farger.

Mia Gjerdrum Helgesen har hatt mange separatutstillinger i Norge, New York, Miami og Los Angeles. I fjor var hun bl.a. utstiller på Solli Brug. Hun har også vært med på gruppeutstillinger i flere kjente kunstmuseer og gallerier som f.eks. Henie Onstad Kunstsenter, Mana Contemporary NYC, Det Nasjonalhistoriske Museum i København og Fine Art i Oslo. Hun er innkjøpt til større samlinger i Norge og USA. Utstillingsperiode er fra 20. mai til 30. juni.

Mia Gjerdrum Helgesen

Cathrine Knudsen (f. 1974) er maler og grafiker. Hun har i mer enn 20 år arbeidet med naturen som tema, med lag på lag av farger og repeterende former. «Duften av Natur» heter årets utstilling som handler om livet; naturen som våkner om våren, gror og folder seg ut, for så å visne og blåse bort. En sarthet og ro i bildene er helt sentralt. Utstillingen viser både oljemalerier og monotypier. Monotypi er en grafisk teknikk som kun gir et enkelt verk, i motsetning til serigrafisk som trykkes i et gitt opplag.

Cathrine Knudsens verk er innkjøpt av flere store samlinger og hun har også hatt flere offentlige utsmykninger. Hun har hatt separatutstillinger ved bl.a. Gulden Kunstverk, Hadeland Glassverk, Fineart, Galleri Dobag og Bærum Kunstforening. Cathrine har siden 2003 bodd på Hvaler over lengre perioder hver sommer. Hun bor på et av Hvalers eldste småbruk «Sekkevika» i Skjelsbusundet. Bruket ble i sin tid innkjøpt som en forfallen perle og det er brukt mye tid på å pusse opp og plante rosehage. Stedet rommer også en låve som er Cathrines sommeratelier. Utstillingen åpner 3. juli og varer til 14. august.

Elisabeth Zaborowski

Cathrine Knudsen

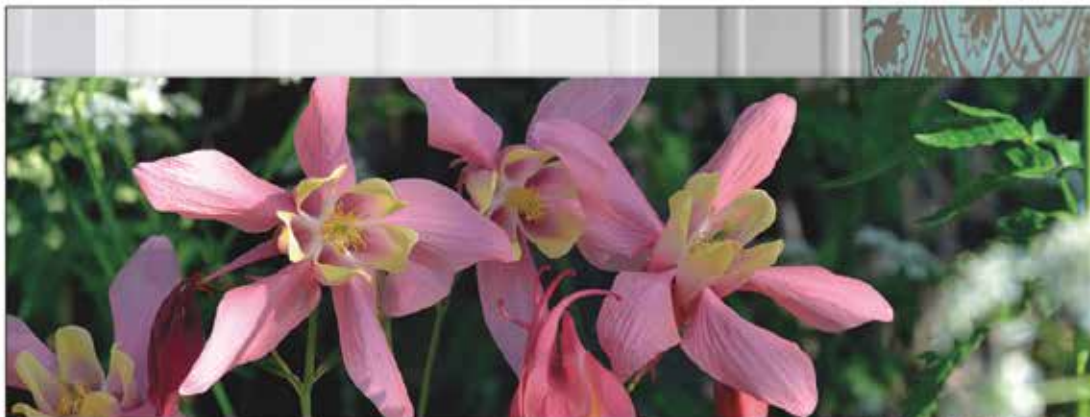
SOMMERMINNER

12. juli – 25. juli

Kirkens hus – Skjærhalden

Maleri & Grafikk
Solveig M. Skogseide
www.solveigskogseide.no

Det er vi som er Skjærgårds- maleren på Hvaler

Har du en jobb du skulle ha gjort, så har vi erfaringen og kvalifikasjonene. Våre erfarne malere har utført alle typer oppdrag.

Vi utfører male- og gulv-tjenester for hyttemarkedet, boliger, sameier og mindre næringsoppdrag i hele Østfold og Oslo.

Malermester Sjur B. Hansen

Telefon: 900 86 212

E-post: sjur@malermester.no

FORVENT

Kvalitet

Dedikasjon
Tilgjengelighet
Lokalkunnskap

Entusiasme
Innovasjon

Grundighet
Overskudd

Integritet
Prioritet
Kontroll
Resultater
Teft
Veiledning
Inspirasjon

Lidenskap
Profesjonalitet

Glede
Engasjement
Oversikt
Energi
Ro
Streddersom
Involvering
Nøyaktighet

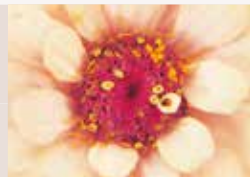
PRIVATMEGLEREN
FREDRIKSTAD

Wilbergjordet 2, 1605 Fredrikstad • Tlf. 97 17 86 20
www.privatmegleren.no/fredrikstad

JØLSTAD

begravelsesbyrå
Fredrikstad og omegn

Benjamin Nordling

Svein Åge Johansen

Hans K. Helgesen

Birgit Groth

Vakttelefon 69 130 130 (24 t)

Farmannsgate 10

www.jolstad.no Lokaleid begravelsesbyrå

Mesterhjelp Skjærhalden as

post@mesterhjelp-hvaler.no

www.mesterhjelp-hvaler.no

Ring oss så finner vi en løsning for deg!
Hytte – Hjem – Bedrift

Alt for en enklere hverdag

Tlf. Monica 403 06 155

DIN LOKALE RØRLEGGER

Om du skal reparere et **KLOSETT**, skifte **KJØKKENKRAN**, eller drømmer om **NYTT BAD**, så kan vi hjelpe deg. Kom innom vår butikk på Vesterøy på Hvaler og få tips og inspirasjon, og se et bredt utvalg av baderomprodukter. Våre rørleggere har lang erfaring, og velger du oss er du sikret at jobben utføres i henhold til gjeldende lover og forskrifter.

EGEN GRAVEAVDELING

Vår maskinpark er tilpasset de fleste typer graveoppdrag fra minigraver til sjølekker for sjørarbeider.»

Bademiljø
BEST PÅ BAD

**BADEMILJØ
HVALER RØRLEGGERBEDRIFT AS**

Fastlandsveien 16, 1684 Vesterøy 69 37 56 60
Avd. Skjærhalden Storveien 16, 95 07 51 20
post@hvaler-ror.no / www.hvaler-ror.no

HVALER IT-SERVICE

PC-hjelp - TV - Internett - Wi-Fi
Telefon - E-post - Virus - Back-Up
Installasjon - Hjemmeside - Domene
Privat og Bedrifter

94 20 26 55 - www.hvalerit.no
facebook.com/hvalerit

VIS-À-VIS

helse

Skjelsbu 14, Hvaler; tlf. 46890923
www.vis-a-vis-helse.no

Vi utfører alt av elektrisk arbeid i boliger og hytter

ELEKTRIKEREN

Morten Kristiansen

92 41 90 62 – morten@edra.no

– Skjærhalden –

www.edra.no

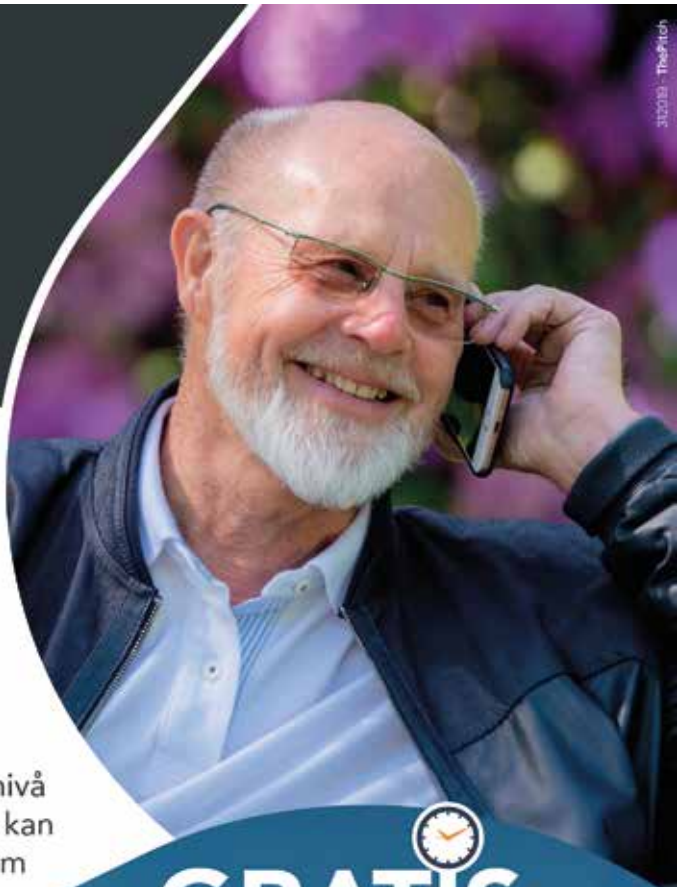
HVALER

FLEX

REIS TIL KIRKEN MED FLEX

Kanskje du kan reise med Flex neste gang du skal til kirken?

Flex har et høyere servicenivå enn vanlig buss. Sjåførene kan gi deg en hjelpende hånd om du trenger det.

112019 - ThePitch

GRATIS bestillingsreise

Flex bestillingstransport må forhåndsbestilles, og kjører i enkelte områder i kommunen. Hvis du er nysgjerrig på om du kan reise med Flex neste gang du skal i kirken – ta kontakt med vårt kundesenter på telefon 69 12 54 80.

Tlf. 69 12 54 80

| flexhvaler.no

Trenger du murer eller flislegger?

ALT INNEN:

- MURING
- PUSS
- FLISLEGGING

KRISTIANSSENS MURSERVICE HVALER

Mobil: 913 90 611 – E-post: paal-mur@online.no

Prinseveien 6 – 1680 Skjærhalden

– GODKJENT VÅTROMSOPPDRAG –

Martin

Heidi

Roy

Inger-Lise

Bent

Toril

**FONUS Begravelsesbyrå er der
for alle på Hvaler**

69 35 40 20

Alltid tilgjengelig.

FONUS Begravelsesbyrå har kontorer
over hele Østfold.

Våre erfarne gravferdskonsulenter støtter og bistår
slik at gravferden skal bli en verdig avskjed
og et godt minne om livet som var.

Vi hjelper deg videre.

FONUS
BEGRAVELSESBYRÅ

fonus.no

Åsted Hvaler

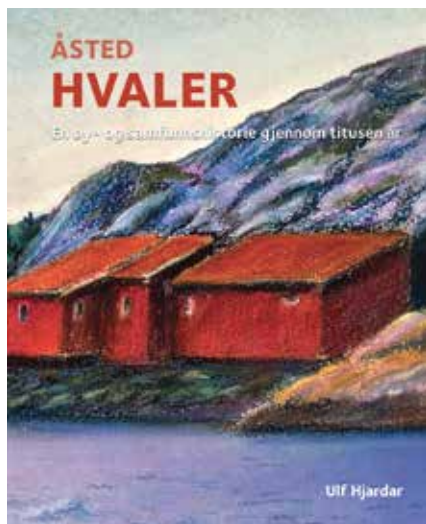
Endelig er boka om Hvalers «titusen år» klar for utgivelse. Prosessen har tatt lang tid, atskillig lengre enn forutsett og beregnet, men nå er det kun snakk om kort tid inn i framtiden; forfatteren sitter og regner på dager!

Om denne boka skal jeg ikke si stort annet enn at det har vært en lang reise, i tildels ulendt og ukjent terreng. Jeg måtte komme opp med noe «nytt», i det minste noen nye kilder, og jeg måtte se nøye på de sider av hvalerkulturen som trengte til å bli supplert, herunder og spesielt *den politiske historien*, og den senere tids historie som vi kaller samtidshistorien. Her var det ett og annet som trengte til å bli utfylt.

Dernest, for også ha sagt det, jeg måtte våge meg ut i enkelte minefelt, hvor det var en viss eksplosjonsfare. Det ville være feigt ikke å sikte meg inn på noen utfordringer, kall dem gjerne elefanter i rommet ... i gamle ordfører og samfunnsdebattant John William Goodchilds ånd. Allerede på 1860- og 1870-tallet etterlyste han mer åpenhet, mer frispråk i «samfunnsdebatten».

Den eneste garantierklæringen jeg selv kan utstede er denne: Du får god hjelp av ca. 1000 stikkord til å finne fram i bokas 370 sider!

Vel lest. Hilsen Ulf Hjarðar

ÅPEN KIRKE

Også i sommer vil Hvaler kirke være åpen for omvisning. Åpent hver mandag fra 28. juni til og med 16. august mellom kl. 11 og kl. 15.

Salme:

Gud skapte jorda med blomar og strå

Gud skapte jorda med blomar og strå.
Han vil vi takke for dette!
Kornet, som bonden ein vårdag får så,
veks og vert brød som kan mette.

Gud skapte sola som vermer vår jord,
månen, den milde og runde.
Lyset og dagen vart skapt på hans ord,
natta då alle får blunde.

Gud vere lova for livet vi har,
livet i verda, den vene!
Gud er vår Skapar og Herre og Far,
han vil vi takke og tene.

*(Svein Ellingsen 1979, fritt etter Britt G. Hallqvist 1965)
(Barnesalmeboka nr. 89)*

Fra foreningslivet på Hvaler

Normisjon

02.09.

07.10.

Kirkens hus kl. 18.

Kontaktperson:

Hilde Grosch Larsen,

mobil: 918 32 226

Søndre Kirkøy misjonsforening

26.09.

Kirkens hus kl. 17.

Velkommen!

Kontaktperson:

Hilde Grosch Larsen,

mobil: 918 32 226

Vesterøy misjonsforening

23.08.

06.09.

20.09.

04.10.

19.10.

Vesterøy bedehus kl. 18.

Velkommen!

Kontaktperson: Ragnhild Kjellsen,

mobil 951 24 337

Strikkekafe Vesterøy bedehus

Datoer for høstens samlinger er ikke fastsatt ennå grunnet pandemien.

Kontaktpersoner:

Tove Arntsen, mobil: 470 28 123 og

Hanne Moe, mobil: 990 33 434

Sjømannsmisjonen

13.09.

11.10.

08.11.

Velkommen!

Kirkens hus kl. 19.

Kontaktperson: Ragnhild Nordengen,

mobil 482 24 071

Strikkeklubben

Asmaløy bedehus den første torsdagen i måneden kl. 19.

Vær velkommen!

Kontaktperson: Anne Marit Kolbeinsen,

Mobil: 414 72 251.

Asmaløy misjonsforening

Samlinger på Asmaløy bedehus den siste mandagen i måneden kl. 19.

Velkommen!

Kontaktperson: Anne Hvalgård,

Mobil: 995 83 695

*Siste frist for stoff til menighetsbladets
høstnummeret er 22. august*

SIDEN SIST

SIDEN SIST-siden er meget redusert denne gangen, grunnet koronaen. Trist, men slik er det. Hvaler menighet har i hvert fall fått avholdt sitt årsmøte. Det skjedde tirsdag 11. mai i Hvaler kirke, grunnet smittevernbestemmelsene. Der var det tillatt med opptil 50 mennesker. Kristin Seljebakken ledet møtet. Lisbeth Svendsen gikk igjennom økonomien. Kjersti Morland snakket om planene innom trosopplæring. Jan Heier gikk igjennom framtidsplanene. Det hele ble avsluttet med kaffe på kirkebakken.

Når du trenger en gave – til en som har alt!

Hvaler Menighetsblad er hva du leter etter – og gaven fornyer seg 4 ganger i året...

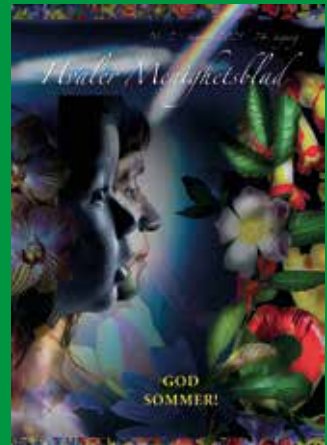
Hvaler menighetsblad er en lokal informasjonskilde, hvor også stoff fra og om dagliglivet i bygda finner plass. Vi dekker naturlig nok kirkelivet, men forteller gjerne om foreninger og aktiviteter, kulturtilbud og fra bygdehistorien. De som måtte lure på hva en Arkimedesskrue er, finner forklaringen i siste juleutgave, dvs. nr. 4/20.

Årsabonnementet koster kr 300, og betales til VIPPS 595306 eller konto 1506.23.78902.

Send epost til jenny@hvaler.kirken.no med navn og adresse til giver og mottaker, eller melding til redaksjonen v/Dag Plau 952 27 449.

Vi sender deg et gavekort/bekreftelse som du kan sende som hilsen.

dag@plau.no

Marked på Tusenårsstedet ved Hvaler prestegård, lørdag 14. august kl. 10 til 13.

Hvaler menighet gjentar suksessen fra juli og september 2020. Inntektene går til drift av tilbudene i Hvaler menighet. Vi ønsker oss produkter som kan selges på markedet. Populære varer er grønnsaker, blomster, brød, kaker, syltetøy, handarbeid, handverk og kunst. Det blir også kafé, lotteri og leker for barna.

Meld gjerne på epost til kirkevergen@hvaler.kirken.no, hva du kan bidra med av produkter. Vi har hørt at noen alt har sådd frø til høsting av markens grøde i august.

Alle gode ting er som vi sier i Norge:..

Jammen har det blitt en tradisjon. For 3. året på rad skal Alexander og Fredrik ha med seg Ken og Aurora som alltid sammen med noen venner fra Greåker. I år er temaet «NORSK» og de kan love kjente og kjære sanger, alt fra Postgirobygget til Sondre Justad og til Jan Eggum.

Dato: 15. juli kl 18:00 og 20:30 i Spjørøy kirke som alltid gratis inngang. Vel møtt!

Fredrik Olsen.

DÅP

Hvaler

Hedvik Ammundsdatter Sørensen

DÅP

Spjærøy

Filippa Helmine Norsted
Anker Andre Weum Martinsen
Arvid Ulsness Barm
Elias Høy Haagensen

JORDFESTEDE

Hvaler

Berit Nielsen
Bernt Erik Voldstad Larsen
Bård Willy Henriksen
Odd Arntzen

JORDFESTEDE

Spjærøy

Odd Simens Larsen
Ester Marie Askeli
Lisbeth Synnøve Nordtvedt
Ann-Helen Wennberg Midtby
Eva Marie Thomassen
Olaf Olafsen
Marie Helene Jacobsen
Odd Sigmund Jensen

Behov for sorggruppe?

Sorg og Omsorg Fredrikstad tilbyr sorggrupper for ulike typer sorg og alder. Har du mistet en du er glad i, kan det være en hjelp å treffe andre i samme situasjon som forstår hva du går igjennom. Frivilligsentralen Sentrum koordinerer henvendelsene, så ta gjerne kontakt på telefon 909 93 815 eller post@fredrikstadsentrum.frivilligsentral.no

Gudstjenester sommeren 2021

Alle gudstjenester starter kl. 11
om ikke annet tidspunkt er oppgitt.
Det kan være antallsbegrensninger.
Følg med på hjemmesiden kirken.no/hvaler eller
Facebook-siden «Hvaler menighet».

20. juni	Hvaler	Gudstjeneste med nattverd. Ole Hauglum.
27. juni	Spjørøy	Fellesgudstjeneste Kråkerøy/Hvaler. Ole Hauglum.
4. juli	Kråkerøy	Fellesgudstjeneste. Grethe Hummel.
11. juli	Hvaler	Fellesgudstjeneste. Grethe Hummel.
18. juli	Kråkerøy	Fellesgudstjeneste. Grethe Hummel.
25. juli	Spjørøy	Fellesgudstjeneste. Ole Hauglum.
Tors 29. juli kl. 18	Hvaler	Olsokgudstjeneste i middelalderkirken. Rømmegrøt og kaffe på Tusenårsstedet. Ole Hauglum.
1. august	Kråkerøy	Fellesgudstjeneste. Ole Hauglum.
8. august	Hvaler	Fellesgudstjeneste. Maria Vassli Gjære.
15. august	Kråkerøy	Fellesgudstjeneste. Maria Vassli Gjære.
22. august	Brottet	Familiegudstjeneste med feiring av skolestart. 6-åringene er spesielt invitert. Kirkekaffe og sporlek for hele familien. Kjersti Morland og Endre Fyllingsnes.
29. august	Spjørøy	Gudstjeneste med nattverd. Ole Hauglum.
5. september kl. 11 og 13	Hvaler	Konfirmasjon. Kjersti Morland, Mats-André Soli og Grethe Hummel.
Lør 11. sept. kl. 11 og 13	Spjørøy	Konfirmasjon. Kjersti Morland, Mats-André Soli og Grethe Hummel.
12. sept. kl. 11 og 13	Spjørøy	Konfirmasjon. Kjersti Morland, Mats-André Soli og Grethe Hummel.
19. sept.	Spjørøy	Gudstjeneste med nattverd. Grethe Hummel.
26. sept.	Hvaler	Familiegudstjeneste. Høsttakkefest med 4-årsbok. Kirkekaffe på Eplefestivalen. Kjersti Morland, Mats-André Soli og Grethe Hummel.

Med forbehold om endringer

DEN NORSKE KIRKE

Hvaler menighet

kirken.no/hvaler

Kirkekontoret (Kirkens hus)

Storveien 12, 1680 Skjærhalden

Tlf: 69 37 90 37

post@hvaler.kirken.no

Hvaler Sogn

Kristin Seljebakken,

Tlf: 473 16 893

ksejebakken@pmx.net

Hvaler menighetsblad

Storveien 12, 1680 Skjærhalden

Ansvarlig utgiver:

Hvaler menighetsråd

post@hvaler.kirken.no

Kontonummer 1506.23.78902

Redaksjonskomité:

Ragnar Bjørck, Grethe Hummel,

Kjersti Morland, Einar Morland,

Dag Plau og Ellen Bjørnvall Vikør

Ansvarlig for annonsesalg:

Dag Plau. Tlf: 952 27 449

Trykk:

Møklegaards trykkeri AS

Fredrikstad

info@moklegaard.no

Ansatte:

Grethe Hummel

sogneprest

Tlf: 474 79 731

grethe@hvaler.kirken.no

Mats-André Soli

kirkemusiker

Tlf: 977 66 377

mats@hvaler.kirken.no

Kjersti Morland

menighetspedagog

Tlf: 975 26 412

kjersti@hvaler.kirken.no

Marius Kjølholt

kirketjener

Tlf: 483 92 297

marius@hvaler.kirken.no

Jenny Schorpen

kirketjener

Tlf: 907 13 680

jenny@hvaler.kirken.no

Jan Heier

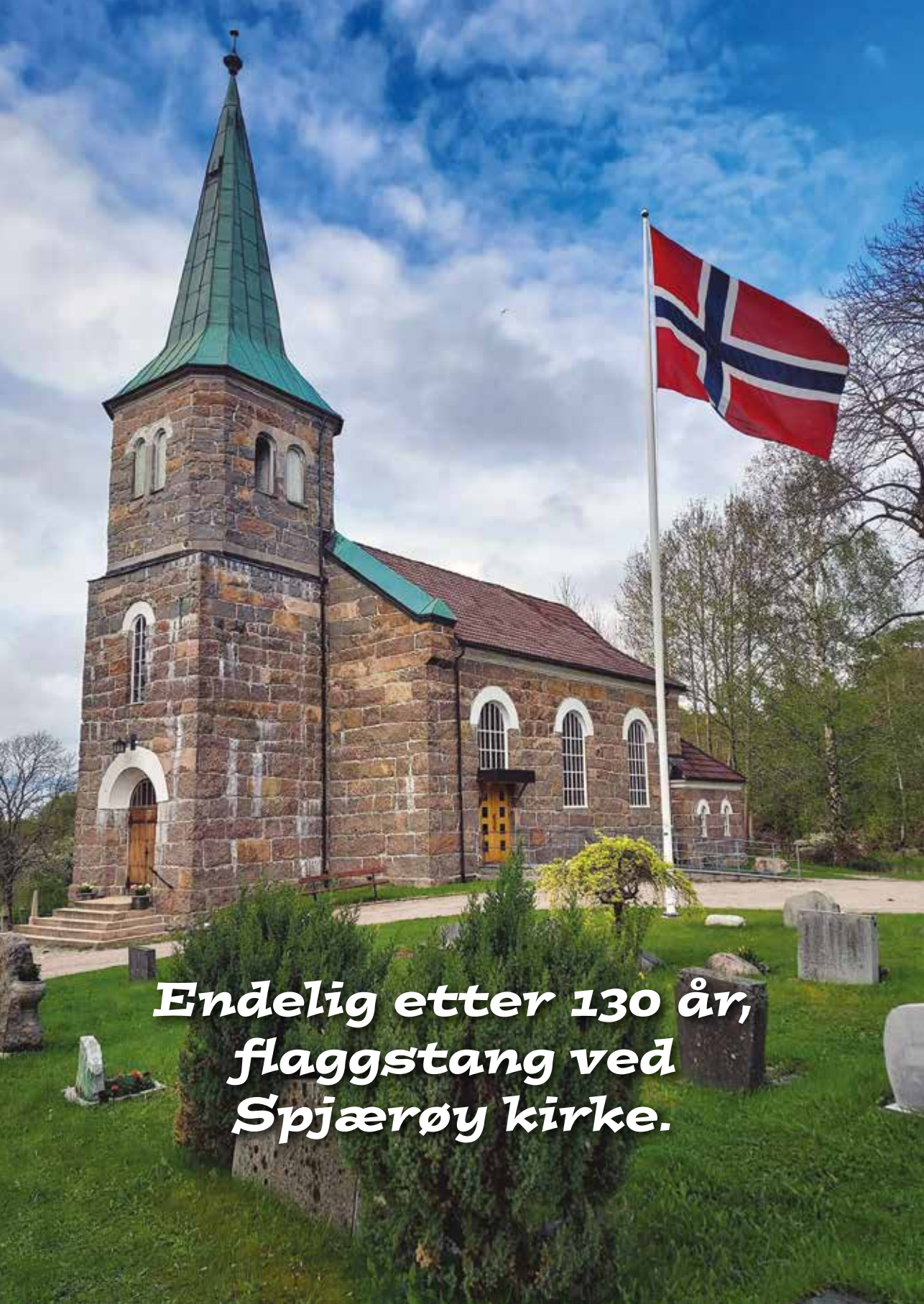
Kirkeverge/daglig leder

Tlf: 474 79 730

jan@hvaler.kirken.no

kirkevergen@hvaler.kirken.no

***Endelig etter 130 år,
flaggstang ved
Spjærøy kirke.***